

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ДОСЛІДЖЕННЯ СЕЗОННОСТІ ЕКСПОРТУ УКРАЇНОЮ РІПАКУ

Птуха К.О., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.І. Кущенко**
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Умови війни завжди мають значний вплив на економіку країни, змушуючи аналізувати й прогнозувати вплив конфлікту на різні галузі виробництва та міжнародну торгівлю. Однією з ключових галузей, яка може піддаватися великим коливанням у таких умовах, є експорт сільськогосподарської продукції, зокрема експорт ріпаку. Ріпак є ключовою культурою в сільському господарстві, який забезпечує виробництво олії та кормів для тварин. Також, ріпак є важливим ресурсом для виробництва біопалива, що відповідає сучасним тенденціям розвитку енергетичного сектору та допомагає зменшити залежність від традиційних джерел енергії.

Результатом статистичного дослідження сезонності експорту Україною ріпаку у 2017-2023 рр. є динамічний ряд помісячних показників, що представлений нижче у табл.1. Варто зазначити, що дане дослідження базується на інформації, що представлена у відкритому доступі бази даних UN Comtrade [1]. За Гармонізованою системою опису та кодування товарів (HS) код досліджуваного товару на 4 рівні HS 2017 – 120510.

При аналізі вищезазначених даних можна стверджувати, що загальна тенденція обсягу експорту Україною ріпаку є позитивною та має сезонний характер. Першочергово, це пов'язано з вегетаційним періодом сортів ріпаку та періодами збору культури. Зазвичай, посадка ріпаку відбувається в середині серпня. Прибирають урожай в кінці липня [2].

У практиці дослідження динамічних рядів часто застосовується аналіз сезонних коливань. Сезонними коливаннями називають періодичні внутрішньорічні коливання, зумовлені зміною пори року. Такі коливання спостерігаються в багатьох галузях народного господарства. Урожайність, використання трудових ресурсів і техніки, переробка сільськогосподарської продукції тощо має явно виражений сезонний характер. Говорячи про сезонність в експорті варто звертати увагу не тільки на природні умови, також впливають геополітичні фактори, логістично-митна і т.п. Під час війни економічні зрушення та зміни у міжнародних відносинах можуть створювати складні умови

для експорту сільськогосподарських товарів, а стратегії експорту та планування виробництва можуть піддаватися значним змінам.

Таблиця 1 – Динаміка помісячного експорту ріпаку з України до світу у період 2017-2023 рр, дол. США (Код товару HS (as reported) – 120510)

Рік Міс.	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Усього
1	20099803	33879643	63420674	717085	4784921	18048883	94545672	238665081
2	5108495	1924942	2995760	879676	1333248	5936542	27725187	55594087
3	5908843	4061040	4281386	761089	5550995	4684127	25663464	53128840
4	20611168	2729310	1396249	2024187	872935	7848531	2642467	54555545
5	2277380	4877630	1325901	407838	786389	5546422	5607947	23940835
6	3692640	6218310	674825	385168	220778	9208473	1524875	25457485
7	48669164	127565009	191549883	74530060	31895955	46591042	79153933	623853986
8	207750200	264313857	346571829	358997948	438550251	275393018	244108586	2221027970
9	286007648	242695739	286077981	226451531	226193731	400635374	231448265	2039926238
10	143695262	140876155	239245893	130368423	413033339	311915951	158108630	1591738972
11	68412947	137494807	95686646	0*	165638651	257186977	123395277	860472118
12	62099694	32594628	33486589	71766752	41251423	106060865	106447357	481918126
Усього	874333244	999231070	1266713616	867289757	1330112616	1448056205	1100371660	8270279283

* – дані за листопад 2019 відсутні у UN Comtrade Database

Джерело: таблицю створено автором на основі опрацьованих даних UN Comtrade Database (код товару HS (as reported) – 120510 [1]).

Сезонні коливання в статистиці вимірюють за допомогою розрахунку спеціальних показників - індексів сезонності, що визначаються як відношення фвктичних рівнів за кожний місяць до середньомісячного рівня за рік (табл. 2).

Індекс сезонності відображає, наскільки кожен місяць відрізняється від загальної середньої. Серпень та вересень мають найбільші значення індексу сезонності, що вказує на значний ріст середньої вартості експорту ріпаку у ці місяці порівняно з загальною середньою. При цьому місяці з від'ємними значеннями індексу сезонності, такі як січень, лютий та березень, вказують на те, що вартість експорту у ці місяці нижча за загальну середню. Розраховані дані ще раз підтверджують наявність сезонності на експортному ринку ріпаку. У воєнний час умови експорту можуть бути піддані серйозним змінам через різні фактори, такі як обмеження на торгівлю, зниження попиту на світових ринках, зміни в транспортних маршрутах та загальна нестабільність в економіці. У таких умовах індекс сезонності

може виявитися особливо корисним для прогнозування тенденцій у виробництві та експорті.

Таблиця 2 – Розрахункова таблиця сезонних коливань експорту Україною ріпаку у період 2017-2023 рр.

Місяць	Середнє за місяць	Індекс сезонності	Абсолют. відхил. від загальної середньої	Відносне відхил. від заг. середньої, %	Індекс сезонності, %	(Ic-100) ²
1	23549668,10	0,358	-42167899,9	-64,17	35,83	4117,190658
2	4590385,00	0,070	-61127183,0	-93,01	6,99	8651,786582
3	5091094,40	0,077	-60626473,6	-92,25	7,75	8510,628811
4	3812484,70	0,058	-61905083,3	-94,20	5,80	8873,391807
5	2082950,70	0,032	-63634617,3	-96,83	3,17	9376,136188
6	2192506,90	0,033	-63525061,1	-96,66	3,34	9343,87923
7	59995504,60	0,913	-5722063,4	-8,71	91,29	75,81277154
8	213568568,90	3,250	147851000,8	224,98	324,98	50615,73762
9	189951026,90	2,890	124233458,8	189,04	289,04	35736,67859
10	153724365,30	2,339	88006797,2	133,92	233,92	17933,68203
11	84781530,50	1,290	19063962,4	29,01	129,01	841,5179416
12	45270730,80	0,689	-20446837,2	-31,11	68,89	968,0311081
Усього	65717568,07	x	0,00	0,00	x	155044,4733

Джерело: побудовано авторами на основі даних табл.1

Інформаційні джерела

1. UN Comtrade Database. URL: UN Comtrade
2. Культура ріпак (особливості вирощування та зберігання) //ІАС «Аграрії разом». URL: agrarii-razom.com.ua

СТРАТЕГІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ БІЗНЕСУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

Романюк І.А., д-р екон. наук, доц.
Криворізький державний педагогічний університет

Інтеграція до Європейського економічного простору (ЄЕП) є одним із ключових стратегічних напрямків для багатьох компаній і організацій. Перш за все, варто відзначити, що Європейський економічний простір включає в себе велику кількість країн з різним рівнем економічного розвитку, культурних особливостей та правових норм. Це створює унікальні виклики та можливості для бізнесу,